

Oponentský posudok

na habilitačný spis PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc.: M.M.Speranskij. Portrét reformátora.
Bratislava 2012, 113s.

Na začiatku 19. storočia sa Rusko dostáva pod vplyv liberalizácie spoločenských pomerov, ktoré mali byť podporené celým radom reforiem a právnych úprav, smerujúcich v konečnej podobe až k snahám o konštitučnú monarchiu. V roku 1801 sa stal ruským panovníkom cár Alexander I., ktorý bol k takejto politike priaznivo naklonený. Mladý a vzdelaný monarcha to s liberalizáciou a reformami v prvých rokoch vládnutia myslel naozaj vážne. Zrušil okrem iného zákaz dovozu a vývozu niektorých tovarov do Ruska, vydal nariadenie o slobodnom cestovaní Rusov do zahraničia i cudzincov do Ruska. Dal obnoviť volebný systém na úrovni gubernií, zrušiť telesné tresty, povolil slobodnú činnosť tlačiarň a dovoz akejkoľvek literatúry zo zahraničia do Ruska. Rusko sa stalo dielňou novátorských pokusov o vytvorenie modernej európskej jurisdikcie v duchu konštitucionálnych zmien vo všetkých oblastiach spoločenského života. Cár Alexander I. ani ľudia ktorí sa na tomto reformnom hnutí začali podieľať však ešte nevedeli, akým smerom sa Európa onedlho vydá. Po napoleonských vojnách, založení Svätej aliancie a revolučných pohyboch, ktoré európskych monarchov poriadne vystrašili sa tento proces výrazne utlmil. V Rusku tomu výrazne prispelo aj dekabristské republikánske hnutie z roku 1825.

K popredným činiteľom a organizátorom nasmerovaných zmien v ruskej spoločnosti na prahu 19. storočia sa stal všeobecne uznávaný a za ich strojcu dodnes považovaný gróf Michail Michajlovič Speranský. Cestu reforiem videl v evolučnom, postupnom zdokonaľovaní všetkých sfér spoločenského života za aktívnej účasti štátnej moci v tomto procese. Domnieval sa, že sa postupne prekoná protirečenie medzi dozretou nevyhnutnosťou zmeny spoločenského zriadenia a absenciou zodpovedajúceho spôsobu myslenia ľudí. Svoje štátoprávne názory vyjadril v konštitučnom projekte s názvom *Úvod k Zbierke štátnych zákonov* (1809). Základom navrhovanej reformy bol princíp zákonnosti a rozdelenia moci do troch zložiek jej fungovania – zákonodarnej, výkonnej a súdnej. Podrobnej analýze života a reformnej činnosti sa venuje rozsiahla ruská historiografia. V slovenskom priestore najväčšiu pozornosť M.M.Speranskému venuje historička Jarmila Boboková, ktorá v svojich prácach zachytáva aj prierez ruskou historiografiou. / BOBOKOVÁ, J. Diplomacia Alexandra I. na mierových rokovaníach v Tylži v roku 1807. In Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, *Historica*

XLIV., Bratislava 2000, s. 87-99; BOBOKOVÁ, J. : Hodnotenie spoločensko – politických názorov a reformátorskej činnosti M. M. Speranského v ruskej historiografii (krátky náčrt). In: Zborník: V premenách stáročí. K životnému jubileu doc. PhDr. Herty Tkadlečkovej, CSc.. Zvolen 2001, s.17-24; BOBOKOVÁ, J.: Začiatky vládneho konštitucionalizmu Rusku v období Alexandra I. In: Konštitucionalizmus na prahu moderných dejín. Acta historica Posoniensia XIV. Bratislava 2010, s.9-28; BOBOKOVÁ, J.: M.M.Speranskij v ruskej historiografii (pred rokom 1917). In: Historické štúdie.Medzi antickou a stredovekom. Acta historica Posoniensia XIII. Bratislava 2010, s.145- 152; BOBOKOVÁ,J.: O niektorých materiáloch charakterizujúcich názory a činnosť M.M.Speranského. In: Zborník Biele miesta II. Nitra 1998, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, s.45-53; BOBOKOVÁ,J.: Život, činnosť a politické názory M.M.Speranského. Začiatok cesty. In: Acta historica Posoniensia III. Bratislava 2004, s.81-86; BOBOKOVÁ, J.: M.M.Speranskij. Portrét reformátora. Monografia v rámci Acta historica Posoniensia XX. Bratislava 2012./

Predkladaná habilitačná práca vyšla monograficky na Filozofickej fakulte UK v rámci edície Acta historica Posoniensia a je rozvrhnutá do šiestich kapitol v ktorých logicky a chronologicky analyzuje život, dielo a reformnú činnosť Speranského. V rámci príloh prináša najvýznamnejšie projekty z pera Speranského, ktoré sa zrodili v rámci jeho reformného pôsobenia. Aj keď sa ťažiskovo autorka práce nosne sústredila na analýzu práce samotného Speranského myslím si, že mohla väčší priestor venovať práci jeho spolupracovníka a spolutvorcu viacerých zákonných noriem tohto obdobia .Michala Andrejeviča Baluďanského (1779-1847), ktorý bol rodák zo Zemplína na Slovensku. (Venuje mu len jednu upomienku na strane 41). Je viac než isté, že bol otcom mnohých zákonov, ktoré pre Rusko znamenali veľké zmeny v prospech jeho liberalizácie a demokratizácie.V Rusku sa stal prvým rektorom petrohradskej univerzity, bol organizátorom ruského národného hospodárstva a autoritou v rodiacom sa ruskom zákonodarstve. Sami Rusi pokladali M.Baluďanského za „význačného štátnika ... za osobnosť mimoriadne pozoruhodnú, nielen podľa veľkých schopností, ale najmä podľa vážnej úlohy, ktorá mu patrí v dejinách našej (t. j. ruskej) vzdelanosti“.

Osobnosti M.Baluďanského sa venovala ruská historiografia najmä do roku 1917, ale pozornosť mu venovala aj maďarská a slovenská historiografia. Dodnes je nedocenená osobnosť M.Baluďanského a väčšina materiálov o jeho pôsobení v Rusku a jeho diel ostáva ležať v archívoch. Je pravdepodobne na slovenskej historiografii, aby sa pokúsila o rekonštrukciu jeho práce, ktorá sa ako práca cudzinca často krát dostáva do tieňa ruského reformátora M.M.Speranského, ktorý v podstate aj v reformnom procese v prvej desaťročnici 19. storočia vstúpil do jej činnosti omnoho neskôr ako ňou bol poverený už M. Baluďanský. Zároveň v rokoch 1812 až 1821 bol Speranský v nemilosti a vyhnanstve a Baluďanský v svojej práci pokračoval. Po smrti Speranského v roku 1839, m.Baluďanský ešte takmer

osem rokov pracoval.

V práci sa vyskytuje niekoľko drobných jazykovo-štylistických a pojmových nepresností, či nepresností v transliterácii z ruštiny do slovenčiny, ktoré však neznižujú význam a obsah práce. / Napríklad na str. 8 – ruská feudalita - spoločenské kruhy, zastupujúce feudálne poriadky v Rusku; činnosť rozdelených mocí – mocenských kompetencií; prepis sovet - sovjet atď. /

Na záver môžem konštatovať, že uvedenú prácu považujem za zrelý a náročný výsledok dlhoročného vedeckého výskumu, ktorý otvára množstvo zaujímavých problémov. Zaslúži si miesto na poli serióznej vedeckej diskusie.

Predložený habilitačný spis PhDr. Jarmily Bobokovej, CSc. odporúčam k obhajobe a navrhujem jej udeliť vedecko-pedagogickú hodnosť docenta v študijnom odbore všeobecné dejiny.

Bratislava, 27.12.2013

Prof. Mgr. Miroslav Daniš, CSc.
